

Poród przedwczesny a płuca

W ostatnich latach liczba dzieci urodzonych przedwcześnie wzrosła, co oznacza, że może powiększyć się także liczba dzieci i dorosłych, którzy w przyszłości będą z powodu wcześniactwa cierpieć na problemy z płucami.

W niniejszej publikacji przyglądamy się temu, jak poród przedwczesny wpływa na płuca, co można zrobić, by zredukować problemy związane z przedterminowym porodem, występujące w okresie wczesnodziecięcym i późniejszym, a także udzielamy porad rodzicom niemowląt urodzonych przedwcześnie.

Co to jest poród przedwczesny?

Ciąża trwa przeciętnie około 37-42 tygodni. Jeżeli dziecko rodzi się przed 37 . tygodniem ciąży, uważa się to za przedwczesne rozwiązanie. Dziecko urodzone przed 28 . tygodniem ciąży uważane jest za skrajnie przedwczesne.

Nasilenie problemu porodów przedwczesnych	Tydzień ciąży
Poród przedwczesny późny	od 34. do 36. tygodnia
Poród umiarkowanie przedwczesny	od 32. do 33 tygodnia
Poród bardzo przedwczesny	od 28. do 31 tygodnia
Poród skrajnie przedwczesny	Mniej niż 28 tygodni

75% wcześniaków przychodzi na świat po 32 . tygodniu ciąży, jednak najpoważniejsze problemy występują u dzieci urodzonych wyjątkowo przedwcześnie.

Każdego roku prawie piętnaście milionów dzieci na całym świecie i około 500 000 dzieci w Europie rodzi się przedwcześnie - jedno na dziesięć. Wcześniaki stanowią tym samym największą grupę pacjentów dziecięcych w Europie, a porody przedterminowe stały się głównym powodem zgonów niemowląt oraz niepełnosprawności od urodzenia, zarówno w krajach rozwiniętych, jak i rozwijających się.

Czy istnieją jakieś czynniki ryzyka związane z porodem przedwczesnym?

W około połowie wszystkich przypadków przedwczesnego porodu dokładna przyczyna przedwczesnego rozwiązania pozostaje nieznana. Rozpoznano jednak liczne czynniki ryzyka, które mogą przyczynić się do zwiększenia prawdopodobieństwa przedterminowego porodu - są to infekcje organizmu matki, jej zbyt wczesny lub zbyt późny wiek (poniżej 17. lub powyżej 35. roku życia) czy palenie papierosów, w tym także palenie bierne.

▶ Jakie problemy zdrowotne mogą dotknąć dzieci urodzone przedterminowo?

Wcześnieaki są bardziej zagrożone powikłaniami zdrowotnymi w porównaniu z dziećmi donoszonymi. Im wcześniej przed terminem rodzi się dziecko, tym mniej rozwinięte będą jego narządy wewnętrzne, a zatem tym większe jest ryzyko wystąpienia późniejszych powikłań, do których należą: porażenie mózgowe, niepełnosprawność zmysłowa i ruchowa, zaburzenia uczenia się i zaburzenia behawioralne, a często także problemy z płucami.

▶ Jaki jest związek przedterminowego porodu z zaburzeniami funkcji płuc?

Płuca rozwijają się jako jeden z ostatnich narządów w trakcie życia płodowego, a zatem gdy dziecko rodzi się przedwcześnie, jego płuca nie są w pełni rozwinięte, co może doprowadzić do krótko- i długoterminowych problemów zdrowotnych.

▶ Problemy krótkoterminowe

©EFCNI

Dysplazja oskrzelowo-płucna (BPD)

Najczęstszą chorobą płuc u wcześniaków jest schorzenie znane jako dysplazja oskrzelowo-płucna (ang. Bronchopulmonary Dysplasia, w skrócie BPD). Charakteryzuje się ono przyspieszoną czynnością oddechową, skróceniem oddechu, a także łapaniem tchu i kaszlem w celu pozyskania większej ilości tlenu.

Schorzenie to zwykle rozwija się w wyniku wentylacji mechanicznej, jakiej poddawane są wcześniaki: wentylator

oddycha za dziecko, aż czynność tę będą w stanie przejąć płuca. Choć proces ten jest często niezbędny dla przeżycia organizmu, może doprowadzić do zniszczenia płuc, powodując stan zapalny przechodzący w BPD.

Choroba ta może mieć charakter tymczasowy, ale w wielu przypadkach utrzymuje się do wieku dorosłego, zwiększając ryzyko zachorowania na przewlekłe choroby płuc, jak na przykład przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP).

Zespół zaburzeń oddychania (ang. Respiratory distress syndrome, w skrócie RDS)

RDS jest główną przyczyną śmierci u dzieci urodzonych przedwcześnie i występuje u dzieci, których płuca nie są w pełni rozwinięte, głównie na skutek braku substancji ochronnej - surfaktantu. Substancja ta sprawia, że płuca dziecka są „napompowane” powietrzem, a niedobór owej substancji wymaga podawania tlenu przez rurkę oraz aplikowania substytutu surfaktantu.

RDS może prowadzić do zwiększenia ryzyka wystąpienia BPD i poważnych infekcji dróg oddechowych w pierwszych dwóch latach życia, a także zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia astmy w późniejszym okresie życia.

©EFCNI

Syncytialny wirus oddechowy (ang *Respiratory syncytial virus*, w skrócie *RSV*)

Niemal wszystkie dzieci będą mieć kontakt z tym wirusem przed ukończeniem drugiego roku życia. U większości z nich, urodzonych terminowo, symptomy będą podobne do tych, jakie daje przeziębienie. Ich organizm dysponuje uzyskanymi od organizmu matki przeciwciałami, które pomagają walczyć z RSV i innymi wirusami. Kiedy jednak dziecko rodzi się przedterminowo - nawet kilka tygodni przed normalnym terminem rozwiązania - poziom tych przeciwciał w ich organizmie jest zbyt niski.

Stan ten, w połączeniu z niedorozwojem płuc, oznacza zwiększony czynnik ryzyka wystąpienia silnej infekcji RSV. Objawami takiej infekcji mogą być: utrzymujący się kaszel i świszczący oddech, wysoka gorączka oraz wysiłkowe łapanie oddechu. W przypadku zauważenia takich objawów u swojego dziecka, należy jak najszybciej skontaktować się z lekarzem.

Rodzice mogą zapobiegać infekcjom u dzieci poprzez profilaktykę RSV u wcześniaków oraz zachęcanie osób z najbliższego otoczenia dziecka do częstego mycia rąk, zwłaszcza przed dotknięciem dziecka, a także do mycia zabawek, prania pościeli i utrzymywania czystości w miejscu zabawy. Nie należy także dopuszczać do tego, by ktokolwiek palił papierosy w pobliżu dziecka.

Problemy długoterminowe

Specjaliści nie są zgodni co do długofalowych skutków wcześniactwa. Postępy w medycynie spowodowały większą przeżywalność, co szczególnie dotyczy niemowląt urodzonych bardzo przedwcześnie.

Ponieważ postępy te są stosunkowo niedawne, naukowcom nie udało się jeszcze ocenić długofalowego wpływu porodu przedwczesnego na funkcjonowanie płuc.

Przeprowadzono natomiast badania skutku wcześniactwa u dzieci w wieku szkolnym, w wyniku których stwierdzono, że przedwczesne przyjście na świat wiązało się z niższą wydolnością wysiłkową w porównaniu z rówieśnikami urodzonymi w terminie, zwiększonym ryzykiem zapadnięcia na astmę alergiczną, ogólnym obniżeniem czynności płuc oraz zwiększoną liczbą problemów wynikających z niedrożności płuc.

Jaki jest wpływ tych konsekwencji zdrowotnych?

Gdy dziecko rodzi się przedwcześnie, zostaje natychmiast zabrane na specjalny oddział noworodkowy (oddział intensywnej opieki noworodkowej), gdzie zespół lekarzy - specjalistów zapewnia mu indywidualną opiekę. Stan ten może być silnie stresujący dla rodziców, oddzielonych od dziecka tuż po jego przedwczesnym przyjściu na świat.

Często rodzice zostają odesłani do domu, podczas gdy ich dziecko pozostaje w szpitalu lub też mogą wziąć dziecko do domu i poddawać je terapii tlenowej lub innej. Rodziny opiekujące się wcześniakami często muszą ponosić psychologiczne, finansowe i społeczne konsekwencje długoterminowych problemów związanych z opieką nad dzieckiem.

Skutki przedwczesnego porodu różnią się znacznie w poszczególnych krajach, a w ciągu ostatnich kilku dekad różnica w przeżywalności dzieci urodzonych w państwach o wysokich dochodach w porównaniu z dziećmi z krajów najuboższych znacznie się pogłębiła. Wiele wcześniaków, szczególnie urodzonych przed 28. tygodniem ciąży, doświadcza wynikających z tego faktu problemów zdrowotnych utrzymujących się w wieku dorosłym, co może wiązać się z dużym kosztem społecznym i finansowym zarówno dla nich, jak i dla rodziny czy społeczeństwa.

Co można zrobić, aby zmniejszyć wpływ problemów związanych z wcześniactwem?

Plan dalszej opieki

Kluczowym obszarem do poprawy opieki nad wcześniakami z problemami płucnymi jest stworzenie zorganizowanego planu dalszej opieki obejmującego leczenie, dokumentowane kontrole medyczne oraz rehabilitację. Oznacza to, że lekarz zajmujący się jednym aspektem choroby dziecka powinien przekazać historię opieki kolejnej osobie zajmującej się dzieckiem. Specjaliści służby zdrowia powinni także pomagać rodzicom w domu, szkoląc ich i podając odpowiednie informacje.

Choć taka sytuacja ma miejsce w niektórych krajach, to w wielu innych państwach system opieki zdrowotnej nie przewiduje skutecznego planu rehabilitacji.

Monitorowanie zakażeń

Kolejnym ważnym obszarem wymagającym poprawy jest zwiększenie świadomości ryzyka infekcji płuc. Gdy zakażenie takie jest wcześniej wykryte, znacznie łatwiej mu zaradzić.

Lepsze wsparcie dla rodziców

Gdy dziecko poważnie choruje po przyśściu na świat, rodzice często odczuwają bezsilność, toteż należy zapewnić im najlepszy możliwy dostęp do informacji oraz skontaktować ich z grupami wsparcia, by mogli oni poznać doświadczenia innych osób w podobnej sytuacji. Poczucie wsparcia powoduje, że rodzice i inni członkowie rodziny lepiej radzą sobie z potencjalnymi konsekwencjami przedwczesnych narodzin dziecka.

Osoby opiekujące się wcześniakami mogą mieć wiele pytań i powinny mieć poczucie wsparcia w tym okresie.

W krajach europejskich działają organizacje rodziców mogących zapewnić sieć pomocy i informacje odpowiednie dla danego kraju.

Europejska Fundacja Na Rzecz Opieki Nad Noworodkami (ang. European Foundation for the Care of Newborn Infants, w skrócie EFCNI) jest pierwszą ogółouropejską organizacją i interaktywną siecią reprezentującą interesy wcześniaków i noworodków urodzonych terminowo oraz ich rodzin. Łączy ona rodziców, pracowników służby zdrowia oraz przedstawicieli różnych dziedzin we wspólnym celu, jakim jest poprawienie długoterminowego zdrowia wcześniaków i noworodków urodzonych terminowo poprzez najlepszą możliwą profilaktykę, leczenie, opiekę oraz wsparcie.

Więcej informacji znaleźć można na stronie internetowej www.efcni.org